

Борщевський Віктор

доктор економічних наук, доцент
завідувач кафедри державного управління
ЗВО Український католицький університет
м. Львів, Україна

Чех Мирослава

кандидат економічних наук, доцент
доцент кафедри державного управління
ЗВО Український католицький університет
м. Львів, Україна

Borshchevskyi Viktor

Doctor of Economics, Docent
Head of Public Management Department,
Ukrainian Catholic University
Lviv, Ukraine

Chekh Myroslava

PhD (Economics), Docent
Associate Professor of Public Management Department
Ukrainian Catholic University
Lviv, Ukraine

**РОЛЬ ДЕРЖАВИ У ЗМІЦНЕННІ КОНКУРЕНТНИХ ПОЗИЦІЙ ВІТЧИЗНЯНОГО
БІЗНЕСУ: ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИЙ КОНТЕКСТ**

**THE STATE ROLE IN STRENGTHENING COMPETITIVE POSITIONS OF DOMESTIC
BUSINESS: EUROPEAN INTEGRATION CONTEXT**

Сучасний світ стикнувся з проблемами, які урядам та міжнародним організаціям не доводилося вирішувати протягом багатьох десятиліть. Кризові явища, спричинені поширенням пандемії коронавірусу COVID-19, були посилені через глобальне економічне протистояння між основними центрами впливу на прийняття політичних рішень, спровоковане військовою агресією Росії проти України.

Як наслідок відбулося порушення глобальних ланцюгів доданої вартості, поширилися інституційні деформації в межах низки важливих ринків, а також змінилися принципи та умови формування конкурентних позицій бізнесу в межах кожного з них. Передусім це стосується продовольчого (аграрного) ринку та фінансового ринку, де сьогодні вирішується низка надскладних завдань з метою недопущення найгірших сценаріїв розвитку, включаючи поширення голоду та руйнування глобальної фінансової архітектури.

Особливо вразливими до описаних загроз і ризиків є країни, що перебувають в епіцентрі згаданих подій, включаючи Україну. Адже наша держава, з одного боку, стала об'єктом військової агресії, втративши через це частину свого економічного потенціалу, а з іншого, стикнулася з необхідністю формування нових пріоритетів державної політики, орієнтованих на довгострокову перспективу подальшого розвитку в нових геополітичних та геоekonomічних реаліях.

Так, понад 10% орних земель нашої держави виявились не доступними для проведення посівної кампанії, що суттєво вдарило як по експортному потенціалу країни, так і по наповнюваності державного бюджету [1].

Ситуація ускладнилась через блокування морських портів України, що унеможливило експорт вітчизняного зерна і стало причиною зростання цін на світових ринках, викликаючи хвилювання на рівні ООН щодо загрози виникнення голоду в окремих державах і регіонах світу.

За оцінками британського Центру економічних та ділових досліджень (*CEBR*), який проаналізував економічні втрати України, внаслідок військової агресії Росії, ще до початку широкомасштабного вторгнення у 2022 р. вони склали близько 300 млрд дол. США. До цього додалися ще 500-600 млрд дол. США, які за розрахунками експертів Світового банку, втратила Україна вже у 2022 р. (і це лише реальні втрати, які передбачають знищення або пошкодження щонайменше 23 тис. км доріг, 37 тис. м² житла, 277 мостів та мостових переходів, 10 військових та цивільних аеропортів, два морські порти тощо). На їх думку, навіть в найоптимістичнішому сценарії до кінця цього року економіка України втратить від 45% до 50% ВВП у порівнянні з попереднім роком [2].

В таких умовах першочергового значення набуває створення державою максимально сприятливих умов для розвитку вітчизняного бізнесу, посилення його позицій на європейському та світовому ринках, зокрема в контексті парадигми європейської інтеграції та курсу на зближення з ЄС.

Першим важливим сигналом у цьому зв'язку стало рішення Європарламенту про відкриття в односторонньому порядку ринків ЄС для українських товарів у рамках автономного преференційного торговельного режиму між Україною і ЄС. Це означає зниження ставок мита для постачання українських товарів, що дозволить вітчизняним підприємцям збільшити експорт на ринки ЄС [3].

Щобільше, Європейська комісія запропонувала скасувати всі торговельні обмеження для українських товаровиробників. Ідеться про квоти, мита й антидемпінгові заходи, запроваджені на українську металургію [4].

Водночас, для того, щоб скористатися такими рішеннями, український бізнес має бути достатньо конкурентоспроможним на ринку ЄС. І тут йдеться не лише про можливість експортувати сільськогосподарську сировину чи металургійну продукцію. Для України важливо посилити конкурентні позиції своїх підприємств настільки, щоб вони могли постачати на європейський ринок широкий спектр товарів з високою доданою вартістю.

Якою має бути роль держави у цьому процесі?

На нашу думку, насамперед слід відмовитись від низки управлінських рудиментів радянського зразка на кшталт: монополізації (картелізації) економіки, прагнення керувати цілими її сегментами в «ручному режимі», високої частки бюджету в перерозподілі ВВП, поширеності протекціонізму та цінових обмежень, прагнення вирішувати коштом держави соціальні проблеми значної частини населення тощо.

Натомість варто проводити курс на мінімізацію регуляторного впливу держави на суб'єкти бізнесу. Насамперед це стосується скорочення кількості контролюючих органів та їх повноважень, а також лібералізації дозвільних процедур. Крім того, варто забезпечити подальше зниження податкового навантаження на підприємців, зокрема шляхом диференціації ПДВ за зразком країн-членів ЄС (передусім впровадження нульової ставки на соціально значущі групи товарів). Також доцільно суттєво зменшити податки на працю: ЄСВ та ПДФО (принаймні для малого бізнесу), і піти на дзеркальні кроки щодо імпорту товарів з ЄС: обмежити митні бар'єри або навіть їх цілковито ліквідувати (крім випадків захисту внутрішнього ринку від імпорту товарів, виробники яких користуються певними внутрішніми преференціями: субсидіями, дотаціями тощо).

Разом із цим, вирішення переважної більшості соціальних проблем наших співгромадян, включаючи тих, хто економічно постраждав через бойові дії в їх населених пунктах, має відбуватися в основному шляхом реалізації програм громадських робіт, або ж через стимулювання самозайнятості населення, включаючи запровадження податкових канікул для всіх новостворених фізичних осіб – підприємців або мікропідприємств. При цьому сфера поширення інститутів мікропідприємництва та фізичних осіб – підприємців має

бути чітко визначена на законодавчому рівні, відповідно до тих першочергових завдань, які на ці інститути покладаються: 1) створення умов для самозайнятості населення і розвантаження таким чином бюджету від частини соціальних видатків; 2) формування економічного базису та кадрового резерву для розвитку малого підприємництва.

Реалізація цих та пов'язаних із ними заходів створить передумови для активізації ділової активності в державі, зміцнення конкурентних позицій вітчизняного малого і середнього бізнесу, стимулювання євроінтеграційних процесів. Одночасно відбуватиметься зростання доходів громадян, скорочуватиметься безробіття та посилюватиметься рівень громадської активності, що сприятиме подальшому зближенню України та ЄС.

Перелік використаних джерел

1. Через бойові дії неможливо провести посівну на 3,5 млн гектарів сільгоспземель. *Agravery*. URL: <https://agravery.com/uk/posts/show/cerez-bojovi-dii-nemozливо-provesti-posivnu-na-35-mln-gektariv-silgospzemel>.

2. Росія руйнує економіку України. *Zahid.Net*. URL: https://zaxid.net/rosiya_ruynuye_ekonomiku_ukrayini_n1543279#:~:text=Скільки%20Україна%20втрачає%20від%20війни&text=Згідно%20із%20цими%20оцінками%20С%20прямі,млрд%20лише%20через%20анексію%20Криму.

3. ЄС відкрив свої ринки для українських товарів. *УНІАН*. URL: <https://www.unian.ua/economics/finance/910623-es-vidkriv-svoji-rinki-dlya-ukrajinskih-tovariv.html>.

4. ЄС скасує всі торговельні обмеження для України. Хто від цього може виграти? *Економічна правда*. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2022/05/2/686503>.

УДК 336 221.4

Гайова Анна

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти

Гаркуша Дана

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти

Науковий керівник: Міщенко Тетяна

к.е.н., доцент, доцент кафедри аудиту,

державного фінансового контролю та аналізу

Державний податковий університет

м. Ірпінь, Україна

Anna Haiova

higher education, second master's level

Dana Harkusha

higher education, second master's level

Scientific supervisor: Tatiana Mishchenko

PhD in Economics, Associate Professor of Audit,

state financial control and analysis State Tax University

Irpin, Ukraine

НЕОБХІДНІСТЬ ВИОКРЕМЛЕННЯ ПОДАТКОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ЯК ОКРЕМОГО ВИДУ

THE NEED FOR EXCLUSION OF TAX EXAMINATION AS A SEPARATE TYPE

В умовах сьогодення значна увага приділяється реформуванню податкового законодавства України, що супроводжується великою кількістю спроб його удосконалення